

Ugyancsak e könyvtárnak Orbán Balázs országgyűlési képviselő ur hitrokönunk országgyűlési beszédeinek I-ső és II-ik füzetét ajándékozta.

A könyvtárral, illetőleg olvasóegylettel öszszeköttetésben volt egy ifjúsági önképző kör is, melyben a felsőbb osztályu tanulók szépirodalmi munkálkodásban és versszavalásban gyakorolták magukat.

Az intézet egészségügyi viszonyai kedvezők voltak. Nem halt meg senki; semmiféle járványos betegség nem ütött ki a tanulók között. — Dr. Szentpéteri János városi gyakorló orvos ur a beteg tanulók ingyen gyógyítására ajánlkozott, mely szivességét az igazgatóság jegyzőkönyvi kivonatban köszönte meg ugyan a maga idejében, de én ez alkalommal is forró köszönetet mondok a derék orvos urnak a szülők és az intézet nevében hiven és pontosan teljesített emberbaráti szivességeiért.

Végül figyehneztetem azokat, kik az áldott emlékezetü Koncz János hitrokönunk által szegény tanulók segélyezésére tett alapítvány kedvezményeiben részesülni óhajtanak, hogy szegénységi bizonyítvánnyal és keresztlevéllel ellátott folyamodványaikat folyó év szeptember 1-ig ez isk. igazgatójához adják be.

Torda 1878 julius 12.

Pálfi Károly,
igazgató.

3. A székely-kereszturi középtanodáról.

Az 1877/8-ik iskolai év sept. 7-kén 8 órakor nyilt meg. A felvételi és javító vizsgák 6-án tartattak.

Beiratott ez iskolai évben az elemi osztályokba 51; a gymn. osztályokba 100; magántanulónak 6. Öszszesen 157; tehát 25-tel több mint a mult évben. Nemzetiség szerint magyar 149; román 3; szász 2; izraelita 3. Vallás szerint unitárius 105; ev. ref. 35; róm. kath. 9; gör. keleti 3; lutheranus 2; mózes vallásu 3.

Kilépett évközben 10. Vizsgázott év végén 139, vizsgázatlan maradott a magántanulókkal együtt 8.

Tanított az intézetben 4 rendes és egy segédtanár; két köztanító, egy rajz és egy ének, harmonia tanító.

A tanári és tanítói karban következő változások történtek: László József két évi igazgatói ideje kitelvéen, az 1877-iki egyh. főtanács e hivatalra Sándor Jánost választotta. Köztanító Lakatos

Ferencz eltávozása folytán egy tanítói állomás nem töltetett bé, hanem az E. K. T. segédtanár czimnel, a kolozsvári egyetem tanárképezdjében végzett Barabás Józsefet alkalmazta iskolánk mellé. Péter János, elemi osztálytanító megválasztatván H. Karácsonfalvára községi tanítónak, helyébe az E. K. T. a helybeli áll. tan. képezdében végzett és képesített Kis Györgyöt nevezte ki.

Iskolánk érdemekben gazdag, közszeretet és becsülésben álló felügyelő gondnoka, mlts Daniel Gábor ur, Udvarhely-megye főispánja, az 1876-ki árkosi zsinaton az unitárius egyház főgondnokává választatván, ez iskolagondnoki hivataláról lemondott s helyébe az 1877-ki Egyh. Főtanács, csakugyan iskolánk egy melegeklü barátját s egyik jóltevőjét br. Orbán Balázs urat választotta meg.

Ifjuságunk tanulásbeli előmenetele és erkölcsi magaviselete általában kielégítőnek mondható.

Egészségi tekintetben ez év nem tartozik a legroszabbak közé. Intézetünk orvosa Lengyel József ur a növendékek orvoslásában lelkiismeretes pontossággal járt el. Gyógykezelés alatt volt 46. Változás eset fordult elő az említett 46 növendéknél 33, különböző szemfájás 9; egyszerű és jó indulatu toroklob 5; roncsoló toroklob 3; tüdőlob és hurut 8; orbáncz kettő; fül-fájás, görcs 1—1.

Ez évben kórházi helyiségül egy szoba lön fentartva, de használatba nem vétethetett, mert nem volt miből berendeznünk. Az orvos ur óhajta, valamint a miénk is, hogy azt minél hamarább felszerelhessek. Különösen egy tőke teremtése a legégetőbb szükség erre nézve, a melynek kamataiból ápolónőt lehessen fogadni és a beteget illő élelemmel ellátni.

Azon beteg tanulók közül, a kiknek nem volt rendes kosztjok, sokaknak és többször küldött reggelit, ebédet és vacsorát gróf Haller József ő nsga. Egy helybeli szegény tanulót, a kinek ninesen senkie és semmije, ellát minden szükségeseikkel és taníttatja.

Május 29-én tartatott a jóltevők emlékümepe szép számú közönség előtt. Ez évben is történtek kegyes alapítványok. Nov. 3-án Raffaj Károly aa. 100 frtot tett az intézet kórháza javára. Május 30-án pedig keresztur városi ev. ref. vallásu Nagy Sándor 10 frtot az intézet tőkéje gyarapítására.

Az iskola kertje a tavaszon mivelés alá vétetett László József tanár vezetése alatt. E kert számára Raffaj Károly aa. 100 drbnál több gyümölcsfa tőkét adott, a melyek, illőleg elültetve, a tanulók által meg is oltattak.

A nagy könyvtár a mult iskolai év végén állott 5935 drbból; azóta szaporodás 2073 darab s így ma áll 8008 darabból. Hasznáلتa a könyvtárt ez évben 27 egyén s használatra kivett 229 drb könyvet.

Az ez évi gyarapodást eszközölte K. Horváth János 1297 darabbal. Kovács János 4 drb, Iskolai értesítő jött 23 drb., Raffaj Károly 1 drb., Orbán Balázs 650 drb., Raffaj Domokos 1 drb., Mikó Dezső 1 drb. A m. akadémia 78 dr. az iskolai pénztárból vétetett 1 drb. Franklin társ. 11 dr. Ürmösi K. és Barabás L. 1 dr. Ács Károly 1 dr. Grimm és Hor. 2 dr. Lampel Róbert 2 dr.

Az isk. pénztárból a könyvtár részére hozattak szaklapok, folyóiratok: „Az orsz. középt. tanáregylet közlönye“, „Magyar tanügy“, „Magyar Nyelvőr“, „Philologiai közlöny“, „Budapesti Szemle“.

Iskolánk jóltevője, a magyar unitárius egyház és a magyar nemzet igazi barátja ifj. Fretwell Jánosnak hozzánk muntatott jó indulata megörökítése végett, intézetünk nagy könyvtára helyiségében ez év elején egy márványtábla állittatott, a melyen angol és magyar nyelven a következő irás olvasható: „Az 1875-ik év július 16-án ifj. Fretwell János Angliából, meglátogatván ez iskolát, arra buzdította angolhoni unitárius barátjait, hogy járuljanak 200 font sterlinggel ez épület bevégzésére, a székelvöldi unitáriusokkal való téstvéries rokonszenvük emlékeül, és ezen iskola jeles növendéke, néhai Kriza püspök iránti tiszteletük jeléül“.

„Hit a tett forrása. Vedd el

Egy nemzet hitét, melyben hathat s hatnia kell

S a lassu enyészet belopódzva

Erőtlenne teszi kezét, hideggé legbensőbb gondolatát.

Mindnyájan a remény által mentetünk meg;

Remény tanítja az embert önbecsére,

Tár fel új kapukat, ad erőt és czélt

S mutatván új eget, teremt egy derült új földet“.

Az ifjusági olv. egylet ez isk. év nov. 7-én tartotta a szokásos tiz éves emlékünnepeleyét a kölcsönző egylettel együttesen. A kölcsönző egylet alapszabályainak egy pontja azt tartja, hogy minden tiz évben egy bizonyos öszszegen felül, az egylet adja át öszszes pénzét az olv. egyletnek könyvek szerzésére. E rendelkezés folytán az emlékünnepeley alkalmával ment az olv. egylet részére 375 frt 8 kr. o. é. Ebből vásároltatott 146 dr. könyv; köttettek könyvek és szerzetetett egy könyvszekrény s még maradott a jövő isk. évre 14 frt 76 kr.

A kölcsönző egyesület megtartott magának 64 frtot kamatoztatás végett, melyet az ifjak magok között forgatnak. Ezen kívül van még kötvény mellett elhelyezve 15 frtja.

Az ifjusági könyvtárban beltag volt az első félévben 39; kültag 4. A 2-ikban beltag 38; kültag 4. Díjmentes tag 6. A beltagok részvénye egy évre 1 frt 25 kr; a kültagoké 2 frt 10 kr.

Az olvasó szobába következő lapok jártak: „Vasárnapi Ujság.“ „Petőfi társaság lapja“. „Üstökös“. „Figyelő“. Prot. egyh. és iskolai lap“. „Ker. Magvető“. Ingyen jött a „Néptanítók lapja és Házipar lapja“. Sándor János adta a „Kelet“ napilapot.

Intézetünk nagy terme ez év kezdetén haszonbérbe adatott a helybeli áll. tan. képezde részére téli tornahelyiségül, olyformán azonban, hogy a mi növendékeink is használhatják.

Beruházások is történtek, t. i. a tornaterem kipádimentumoztatott s az ásványok részére két üveges szekrény készítettett és a tornaszerek is ez év elején állítottak bé teljesen.

Terménytár órévé Barabás József választatott, a ki a gyűjtemények rendezésében már jó előre haladott. A terménytár részére adakoztak: gr. Haller Béla két kitömött madarat, Novák Kornél 1 madarat, Sándor János 15 drb ásványt, Göncz Károly 1 drb aranytuffot. Vitályos Gergely 1 drb. madarat, Veres Ferencz 6 drb madarat, 17 drb csigát, gr. Haller Péter 1 drb csigát, Barabás József 2 kigyót és egy gyíkot.

A természettani szertár részére: gr. Haller Béla egy görocsövet.

A terménytár folyó szükségeinek fedezésére önkéntes adakozás útján bejött az ifjuságtól 10 frt 23 kr.

Igazgatósági ülés tartatott 17, a melyeken gazdasági és feyelmi ügyek tárgyalattak. Tanügyi értekezlet pedig négy, a melyeken az intézet szellemi ügyei lettek megbeszélgetve.

Középtanodánk V-ik osztályában ez évben 16 ifju végzett.

Ifjaink a következő segélyekben részesültek:

a) R a f f a j K á r o l y alapítványából év kezdetén Menyhárt János 4 frt; év közepén Varga Árpád hasonlólag 4 frt segélyt kapott. Ez alapítvány kamatainak kiosztása alapítványozó óhajtása szerint történt.

A téli vizsga alkalmával:

b) M á r t o n f i G e r g e l y n é K o n c z J u l i á n n a alaplól: Orbók István, Orbók Lajos és Gvidó Béla, külön-külön 20 frt 34 krt. (A két első Koncz ágból való).

c) Az Augustinovich Sámuel alapból: Gyöngyösi Árpád, Lengyel Árpád, Csegezi János, Ürmösi Sándor, Lőrinczi István, Nagy Sándor, Raffaj András, Antonya János, Dézsi Mihály, Simó Lőrincz, Kozma Dénes, Járai Árpád, egyenként 3 frt 50 kr.

d) Gr. Haller József az I. gym. oszt. részére 2 firtot tűzött ki annak, a ki a latin nyelvből legjobb vizsgát teszen; ezt elnyerte Lőfi Jenő. Egy firtot pedig annak, a ki a számtanból, és ezt nyerte Karácson István. Egy firtot pedig annak, a ki a földrajzból teszi a legjobb vizsgát, ezt elnyerte Nagy László.

A nyári vizsga alkalmával:

e) Az Ágoston István alapítványból: Ürmösi Sándor 10 frt, bórdosi Deák Lajos 10 frt, Pál Ferencz 10 frt, Varga Ödön 5 frt, Konecsag Viktor 5 frt, Gálfi István 5 frt, Mátéfi Domokos 5 frt, Nyiredi Jenő 5 frt, Péterfi Lőrincz 5 frt, Dézsi Mihály 5 frt, Kálmán Dénes 4 frt, Kozma Dénes 5 frt, Firtos Dénes 5 frt, Daró Gábor 5 frt.

f.) Báró Orbán Balázs alapítványából: Marosi Ferencz, Simó Zsigmond, Máté Lajos, Nagy Sándor és Simó Lőrincz külön-külön 10 firtot.

g.) A Fejér Márton alapítványból az egy forintot ezüst tallért a szépirásért kapta Rafaj András.

h.) A Mártonffiné Konecz Juliánna alapítványból: Orbók Béla, Orbók Lajos és Gyöngyösi Árpád, fejenként 20 frt 34 krt.

i.) A Bedő Sándorné Bereczki Mária alapítványból: három köztanító fizetés-pótlék ezimen kapott 14 frt 62 krt.

k.) Bölöni Mikó Dezső „Adoma-Emlék“ című könyvéből 23 példányt ajándékozott intézetünknek, hogy az jutalomképen osztásuk ki. Ebből a következő ifjak jutalmaztattak meg: Lengyel Árpád, Nagy Árpád, Gálfi Kálmán, Péter János, Szentgyörgyi Gergely, Márk Miklós, Török Sándor, Keresztes Dénes, Osváth Gábor, Deák Miklós, Csifó Salamon, László Sándor, Veres Ferencz, Téglás Lajos, Lőfi Jenő, Karácson István, Járai Árpád, gr. Haller Péter, Sófalvi Miklós, Nagy László, Kis Elemér, Székely László, Vitályos Ákos.

Az elősorolt jutalmak mellé kívánom sorozni még a következőket, mert ezek is segélyképen vehetők; ugyanis 17 legatioból a három inep alkalmával kaptak ifjaink összesen 607 frt 55 krt. Továbbá: az alsóbb osztálybeliek 26 magántanító gondviselése alá voltak adva s magántanítási díj cím alatt a tanítók összesen 823 frt 50 kr jutalomban részesültek.

A vizsgálatok január és június utolsó napjain tartattak. Az E. K. T. által kinevezett biztos urak lelkiismeretes pontossággal megjelentek s vizsgáinkat dicséretes ügybuzgósággal vezették.

A jövő iskolai év sept. 1-én kezdődik. A beiratáskor tartozik mindenki az első félévi díjakat lefizetni; a második félévieket pedig a karácson utáni szorgidő kezdetén.

Székely-Keresztur 1878. jul. 5.

Sándor János,
igazgató.

A BRIT ÉS KÜLFÖLDI UNITÁRIUS TÁRSULAT EZ ÉVI NAGY GYÜLÉSE.

A brit és külföldi unitárius társulat ötvenharmadik nagy gyűlését mult júniusban tartotta meg Londonban. Ez alkalommal a gyűlés szónoka Binns Vilmos birkenheadi lelkész volt, ki beszédében „a vallásos eszméknek a modern gondolkozáshoz való viszonyát“ tárgyalta. Előadásában mesterileg festette a vallás élő erőit és a vallásos szellem iránt, bármelyik keresztény vagy nem keresztény vallási társulatban találtassék, legnagyobb becsülését és tiszteletét fejezte ki. Hogy a vallásra ne lenne a világnak szüksége, és hogy az kihalóban volna — e nézetet határozottan visszautasította. „Eszmék és rendszerek kihalhatnak, de a vallás soha. Amak érve-rese ma is erős, lépése biztos, szemei szent tűzzel telültek és hangja kellemesen csengő. „Haladás, átalakulás, mint eddig volt, ugy ezután is fog lenni, de az a vallás hosszu és fényes napjára nem fog örök éjszakát hozni.“

A társulat mult évi működéséről Ierson Henrik, a társulat jeles titkára, olvasott érdekes jelentést. A társulat összes bevétele a mult évben tett 6,809 fontot (60,809 fr.) Ebből egyes gyülekezetek felsegélésére fordított 464 font; missioi czélokra 1,361 font; ingyenkönyvek és tractok szétosztására 168 font, és ezenkívül az 50 éves jubileum alkalmával gyűjtött mintegy 6000 fontból 3,525 adatott ki missioi felolvasásokra és új templomok építésére. Valóban bámulni lehet az áldozatkészséget, melylyel angolhoni hitrokonink ily tekintélyes összegeket hordnak össze és költenek vallási közczélokra.

Mint más alkalommal, ugy az idén is, a társulatnak gyűlésén több küldöthöz volt szerencséje a különböző országok szabad vallási gondolkozóitól. A francia szabadelvű prótestansokat képviselte